

Geszty Szilvia

A koloratúrák királynője

A XII. kerület szülöttét, Geszty Szilvia operaénekest, – ahogy önéletrajzi könyvének címe is mutatja –, így ünnepezték sikeres pályafutása alatt: „A koloratúrák királynője”. Most ebből a „Königin der Koloraturen” kötetből olvassuk fel a stuttgarter Magyar Kulturális Intézetben.

A nagysikerű életpálya Budapesten kezdődött, majd az NDK-ba szerződve Berlinben folytatódott. Amikor az 1970-es évek elején áttelepült, nyugatra, a Német Szövetségi Köztársaságba, már a kor legjobb énekesével együtt léphetett fel a világ nagy operaházaiban.

A megnyerő külső a tévészek figyelmét sem kérülte el; számos sikeres TV-produkcióba kérték fel. Ezek egyiken, a Robert Stolz 80. születésnapjára rendezett gálaesten, népszerű „Sárbogárd, Dombóvár” dalát az idős zeneszerző köszöntéseként olyan odaadással énekelte magyarul, hogy az ünneplő felesége meghatott hangú levélben köszönte meg a hangbeli, gyönyörű születésnap ajándékot. Ennek a lelkesültségnek jogosultságáról még mi, mai hallgatói is meggyőződhetünk, amikor nekünk is elnékelve a dalt, hangja színeivel varázsolta elénk a szülőföldet.

Énekművészetét számos lemez őrzi. A felolvasás illusztrálásaként ezek némelyikébe is behallgathattunk, ha meg éppenséggel akadozott a technika, leintve annak kezelőjét, élőben adta elő a nevezetes részt. Hangja 70 évesen is meglepően szép, amit kitűnő hangképző technikával tudott megőrizni. Visszavonulva a nyilvános előadói szereplesektől, most művészi tapasztalatainak átadását választotta feladatának, amit tulajdonképpen csak folytatnia kell, mivel már pályája csúcán is oktatott a Stuttgarter Zeneakadémián, professzori rangban.

A művésznő nem csupán hangjának szépségét őrizte meg, de kedvességét, nőiességét is. A felolvasás közönsége most is ugyanazt az odaadást élvezhette, mint egykoron: a tőle telhető legjobbat. A szinte családias hangulatú estet egy zongorakíséretes, ám királyihoz méltóan nagysikerű kis hangverseny koronázta meg.

Misch Sebő, Németország

Ruttka Ferenc festményei a Virányosi Közösségi Házban

A fájdalmas Föld arcai

„Béke akkor lesz, ha a művészetek fegyvertára váltja fel” – vallja az 58 éves Ruttka Ferenc festőművész, akinek ez idő szerint, január végéig húsz-egynéhány festményét láthatjuk a Virányosi Közösségi Házban. „Van-e számunkra bármilyen kiút?” – teszi fel a kérdést, és elénk tárja a maga képzőművészeti fegyvertárában darabjait, mintegy válaszként.

Ruttka szimbólumrendszerében fontos helyet tölt be egy magányosan álló, haldokló, vagy kipusztult fa-csonk, amely számos festményének központi figurája. Széles ecsetvonásokkal, erőteljes kolorittal áll ez a néma vádló, hogy hirdesse a művész filozófiáját: „ha fák nem lesznek, mi is meghalunk”. Elvégre a fa régebb óta él a Földön, mint az ember, ám természeti környezetünk ezt az ősi tanuját nap nap után öljük, pusztítjuk, mintha fel sem ismernénk: magunk alatt vágjuk az erdőt. Eppen ezért haragos égboltok, aggodó és fenyegető színek veszik körbe a fájdalmas Földünk még megmaradt tanúit.

Ám ezek az expresszív lüktető törzsek, mint a borostyánba kövesült zárványok, rovarok, rejteneik jól felismerhető arckokat is, főként muzsikuskat, Benkő Dánielt, Hóbót, Mick Jaggert, másokat, hiszben Ruttka másik művészi énje a

zenében otthonos. Ők sugározzák a reményt az oxigénhiányos, UFO-látogatta képzelt közeljövőben. Ruttka magányos csonk-erdei így hirdetik: van remény, kell, hogy legyen esélye az életnek. (Muzsikuskok egyébként másként is visszaköszönnek, mint Cziffra György, Oscar Peterson, vagy Kovács Gyula, realiztikusabb környezetben, de ezek egy másik kor-szak és stílus termékei.) A Föld zenébe és képekbe bújtatott fájdalma kér, vádol, jósol és agitál az élet mellett.

Mintegy rímként: a kiállításnyitó „halottidézése”, a videóról üzenő Kibédy Ervin és Bublik István még egy plusz hangsúlyt adott az elmúlásnak és emlékezésnek. Elvégre a fák is emlékekkel terhettek: égvyrűriken lüktetnek eleink, de mi magunk is. Igen, ha fák (és művészet) nem lesznek, meghalunk mi is. Ruttka, ez a jókedvű „bohóc” így keserédesen szórozta, tanít festményeivel. Ha valaki vásárol a képekből, a művész felajánlása folytán a kép értékének 20 százalékával a IX. kerületi Tűzoltó utcai Gyermekkorház javára is tett. (Már megint valami az élet irányába mutató gesztus.) Tegyük meg, hogy (telefonon történő) egyeztetés után: 200-8713, 275-1394) eljövünk a Virányosba egy kis szembesülésre Ruttka Ferenc festői világával!

(muzsaj)

Fellegi Ádám koncertkísérletei

A több más mellett lakás-koncertjeiről is ismert, világhírű zongoraművészünk, Fellegi Ádám ismét kitalált valamit, hogy a zeneismertetésekkel fűszerezett, meghitt kamarahangversenyek alkalmával még közelebb hozza hozzánk a zenét. A Zichy Jenő utca 41-be rendszeresen ellátogatók megszokhattuk, hogy zongoraszonáták és egyéb szólóművek élvezetése számíthatunk, de a művész ebbe a szerkített zenei körbe nem tudott belenyugodni, különösen, hogy terve vette a ma már méltatlanul háttérbe szorult kamarazenei kompozíciók és egyéb művek megszerrettetését, megismertetését is.

„Tegye fel a kezét, aki Beethoven 'Főherceg trióját' hallotta már élőben!” – hangzott a felszólítás, és valóban nemigen akadt köztünk ilyen. Az egykor elsősorú zenei élvezet, a kamarazene és a nagyzenekari koncertek mögött háttérbe szorult, – popularitását tekintve –, a hangversenytermekben és a lemezvásárlásban is. Pedig a klasszikus alkotók életművében általában jelentős helyet foglalnak el ezek az opusok. Beethoven 1811-ben tanítványának, Rudolf főhercegnek ajánlva írta meg az op. 97-s B-dúr „Erzherzogtrio”-t, ezt az áradó lírával és nekiszökkenő jókedvvel egyaránt átfűtött, izgalmas, zongora – hegedű – gordonka kompozíciót. Hogy lehet ezt egyedül előadni?

Fellegi Ádám a hegedű és cselló együttes játékát két mu-

zikustársával és egy karmesterrel előre rögzítette, ők négy hangszóróból láthatatlanul szólaltak meg a szobában, a karmester pedig a televízió képernyőjéről intett be az élőben játszó zongoristának, hogy a produkció ne essen szét, és ezzel megszületett a komolyzenei felplayback hangverseny! Majdnem olyan tökéletes élménnyel, mint ha a teljes triót élőben látuk-hallottuk volna a lakásban, főként, ha valaki lehunyt szemmel mélyedt el a muzsikában.

Mielőtt az ellenzők háborgó kórusa megszólalna, gondoljunk át néhány lehetőséget! Fontos lépés lehet ez a sikeres kísérlet a komolyzene megszerrettetésére. Nem helyettesíti a teljes koncerttermi vagy a lemezhallgatási élményt, de új lehetőségekkel bővíti azt. Miként a popzenében, így a komolyzenében is lehetővé válik, hogy ahol nem tudnak megfizetni a több muzsikust, vagy zenekart meghívását, esetleg hely sem volna ezek elhelyezésére, ezzel lehetővé válik a vezető muzsikussal való személyes találkozás, de a szóló játékon túli darabokkal is kiegészülve. Több emberhez jut el az élmény. Ugyancsak a popzenénél, pontosabban a karaoke műfajánál maradva, ha megvásárolhatók volna a DVD hang-képfelvétel-lek, akkor bárhol egy megfelelően felkészült művész, vagy amatőr muzsikust együtt játszhatna (pl. társak hiányában) akár kamarázva, akár nagyobb

műveket előadva másokkal: a legnagyobb művészekkel is. Ez az élmény tanulásra serkent, és bizonyára ösztönöz lehet a zenében való elmélyülésre is. Nem helyettesíti a belé fektetett művészi munkát, de pl. a felkészülés folyamatában egy profinak is jó „edző” lehet. Azt hiszem ma még szinte át sem látható távlatai vannak, amit a technikai haladás csak egyre jobbat tehet. A módszer felvehető ugyan szerzői, illetve előadói jogi kérdéseket is, de ezek tisztázása megoldható. Az ötlet Fellegi Ádám zongoraművész mindenesetre már levédett.

A film hőskorában a némafilmeket mozizongorista kísérte, aki a látott jeleneteket népszerű dallamokkal és improvizációkkal egészítette ki, „értelmezte”. Amikor még szinte minden polgári és főúri lakásban volt zongora (nem csupán dísznek), az emberek szívesen játszottak el a népszerű operaszüneteket, más hangszerekre írt darabokat átiratok, vagy egyvelegek (potpourri) formájában. Az átiratokat nem egyszer a legnagyobb mesterek, pl. Liszt Ferenc, vagy napjainkban Kocsis Zoltán készítették, készítik. Fellegi Ádám most ezeket ötvözve megfordította a folyamatot: a zongoraátiratot kísérte vetített előadás-rájátszással.

Wagner zenedrámái bár gyönyörűek, terjedelmes időtartamuk okán többeket elriasztanak. Az ő operáira is születnek, születnek zongoraátiratok, így Hugo Wolf is. A Walkürhöz Wolf – bármi furcsa –, éppen a „sláger” Walkürök lovaglása részt nem írta bele a maga zenei zanzájába. Fellegi Ádám némi szabadsággal ezért egy másik átiratból „visszamentette”, s a zongoramű elejére montírozva, zenében mintegy előre vetítette az emberek sorsába beavatkozó istenek sorsszerű közlekedését. A lakáskoncert meglepetése azonban a vetítés volt. Bár a zene és szöveg is fontos, Wagner zenedrámáinak kevés cselekményében kulcsjelenetek vannak, melyek látvá-

nya nélkül a szerző teljes akaratát sem pontosan érvényesül. Zongoraművésznünk ezért külföldi operaelőadások vetített jeleneteivel kísérte meg visszahozni a zongorajátékot kiegészítő drámai látványelemeket, s közéjük a némafilmekből ismert szövegvetítéssel montírozta be a szűz (és zenei szöveg) megértéséhez legfontosabb cselekménymondákat.

A vetített kép, ha az énekesek tátogását közelről néztük, nem mindig szerencsés, de az operarendezés olyan elemei, mint a walkürök vágató lovai, a testvérszerelmek extatikus egymásra találása, a Siegmundot egy jelképes, fehér lepellel halálba átkísítő Brünnhilde „némajátéka”, vagy a Tűzvarázs és Wotan búcsúja érzékletes képsorokkal jól egészítették ki a zongorán felhangzó lírai és drámai áradást. A közönség élménye – mint a koncertek követő beszélgetésből kiderült – megoszott: volt, akinek a kép nem adott többletet a zene élvezetében, sőt némiképp elvonta figyelmüket a zongorától, a túlnyomó többségét ellenben segítette az élmény komplex befogadásában.

Ismét csak azt kell mondani, ha a zene népszerűsítésében egy nagy művész a hagyományos előadási módok mellett kísérleti utakat is keres, az mindenképp csak előre viszi a művészeteket, mert sikereiből, vagy sikertelenségeiből is lehet tanulni. Fellegi Ádám lakáskoncertjeinek előzetes bejelentkezés alapján bárki részese lehet, ha pedig valaki a vele való hagyományos, koncerttermi találkozásokra tart csak igényt, időnként erre is van mód. Én mindenesetre köszönöm, hogy egy ilyen jelentős művész nem elégszik meg az interpretálással, de a tanítás, népművelés gyönyörűségével és önmaga által megteremtett kísérletekkel is megpróbálja átadni a szepet azoknak, akikhez még nem, vagy nem elég alaposan jutott az el.

(m. a.)

GRATULÁLUNK

Amikor december elsején megjelent számunkban bemutattuk Batori Éva operaénekesnőt, még nem tudhattuk, hogy 2004-ben ő kapja meg az Oláh Gusztáv emléklapokat.

Oláh Gusztáv a Magyar Állami Operaház kétszeres Kossuth-díjas kiváló művésze, rendezője és diszletterezője volt. Születésének évfordulójára testvére, Oláh Melinda alapította a díjat. 1957-től mindig december 19-én Oláh Gusztáv születésnapján adják át egy művésznek az emléklapokat. A rangos kuratórium bárkit jelölhet a társulattól, így azután az elmúlt évtizedekben volt karmester, énekes, tervező, balett-táncos, 2004-ben Batori Évát tartották méltónak erre a kitüntetésre. Az olvasók és a szerkesztőség nevében gratulálunk és további sok sikert kívánunk a művésznőnek.

Szeretettel meghívjuk a

TF ESTÉK

következő rendezvényére, amelynek címe:

VISSZANÉZTEM FÉLUTAMRÓL

vendégünk:

CSOÓRI SÁNDOR

Kossuth díjas költő közreműködik a

MUZIKÁS ÉS AZ IFJÚ MUZIKÁS

együttes

Időpont: 2005. január 28. péntek 18 óra

Helyszín: TF Aula, Bp. Alkotás u. 44.

(A belépés díjtalan)

Hegyvidéki pillanatok

Most éppen tavaszt játszik a tél, enyhe az idő, a teraszkorlát a háromemeletes hársfa csupasz ágain balkáni gerlék ültek, cipőgomb szemmel figyelték, hogy ugyan mit reggelizünk? Vagy nem is erre voltak kíváncsiak, hanem arra, hogy mikor nyitja feleségem az erkélyajtót.

Bolond szívvel kézhez szoktattuk őket évekkkel ezelőtt, s azóta az utódok is tudják, hogy nálunk állandóan „terülj-terülj asztalkám!” várja őket télidőn. Csak ide kell röppenni, nézni, figyelni merően, nem követelőzve, de mégis úgy, hogy essen meg rajtuk a szívünk. Aztán persze a kiszórt magokra finnyásan néznek, mutatják, hogy nem is éhesek, pedig alig várják, hogy becsukódjon az ajtó, és lehetőleg álljunk el az ablaktól, mert a biztonságérzet fontosabb az éhség gyöttrő kínjánál is.

Vagy talán tudják, hogy éhesnek lenni szegény? Hanem ma reggel egy féllábú városi galamb érkezett. Tegnap vettem észre először, eddig ki tudja merre kóborolt. Jobblátat elvezetete valahol. De ez nem zavarja. Művészen egyensúlyoz, nem mutatja elesettségét. Mintha büszke lenne tudományára, mintha mutatná, látjátok, én így élek! Furcsán topog, azután keményen megkapaszkodik az erkély rácscsábjában. Féllábú artista a levegőből, akinek sántasága természetes állapot.

Neki igen. De nekem nem. Felébred bennem az ajándékozás szelleme. – Szórnék neki is egy marokkal! – kérlelem feleségemet. – Már elfogyott a reggeli... – Akkor mondd, hogy holnap jöjjön! – legyintek. Még jó, hogy mindez csak kötődés, persze hogy kap egy marék magot. Lehullan a teraszra.

Nem játszsa meg magát, nem tétovázik, gyorsan eszik, mert már megtanulta, nem tőlünk kell félni, hanem az ég madaraitól. Bizony, a többiekétől, a városi galamboktól, az erősektől, a gonoszaktól, a folyton éhesektől, a balkáni gerléktől, a verebektől, mert oly sok az éhes csőr, és oly kevés az enivaló.

Normafa síház

TITKO ILLIKO GRAFIKÁJA

Féllábú galamb

Az ajtó üvegéhez állok.

Eszik. Fel sem emeli a fejét. Mint aki nem ismeri a félelmet. Felőle összedőlhet a világ, ez az egyszerűen fénnel teli, gyönyörű, csodálatos.

Szerencsére galambtársai már jóllaktak. Elverték éhségüket, elrepültek. Nem zavarják.

Hirtelen felnéz. Egy pillanatra abbahagyja a mámoros evést, majd újra a szerteguruló szemek után kap.

Mikor üres a terasz, a korlátra röppül. Marad még. Nem sürgeti a repülés vágya. Jó itt. Békesség van, reggelizett. Kell ennél több a pillanatnyi létezés?

– Gyere holnap is – intek.

Visszajön. Tudom. Mert visszavárom.

De a galambok nem jöttek vissza az idén. Hova lettek? Ki lát egyet is a környékünkön? Tudom, hogy a galamboknak sok ellensége volt az emberek között. Úzték, kergették őket. Sikerült. Az ész tudja, amit tudni kell. Unokáim is különösöt tettek a balkáni gerlék és a galambok között. Míg Marci unokám kicsi volt, a fekete galambokat nem szerette. Hiába magyaráztam, hogy nem szabad különbséget tenni galamb és galamb között, ahogyan ember és ember között sem.

– De nagypapa, és nem szeretem a fekete galambokat.

Az idén megkérdezte.

– Hova lettek a galambok, nagypapa?

– Miért kérdezted?

– Mert hiányoznak...

Nekem is. Lám, az ész tudja... De a szív nem akarja tudni. Ugyan itt tobzódnak a cinkék a hársfán, nézzük a bóbítás bohóckait, és közben a galambokra gondolok.

Miért ilyen az ember? Tudja valaki?

Takács Tibor